

Z eno besedo, preblagi vladika pripravljen je bil vse storiti in vedno in povsod vérnikom svojim pripomoči, da so le sè svojimi vrlimi dušnimi pastirji v zajednosti in edinosti živeli, in da so napredovali v pravem krščanskem življenji. Da so pa v resnici napredovali, svedoči nam krepostno življenje vérnikov za časa njega sploh, ter tudi neumrljivi vladika sam v svojem poslednjem postnem pastirskem listu *) l. 1859.; on piše namreč med drugim: „Z veliko tolažbo se moje srcé vselej napolni in zeló me veselí, kedar se spominjam, kar sem v poslednjem času sam v Ljubljani videl in skusil, in kar se mi je iz vseh krajev moje obširne škofije sporočevalo, namreč, da ste, ljubi moji! tako radi in z veseljem službo božjo obiskovali, tako pridno v cerkev hodili, zakramente sv. pokore in sv. Rešnjega telesa pogosto prejemali, združeno moliti, uboge podpirali, se ojstro postili in se sploh lepo in spodbudljivo obnašali.“ (Dal. prih.)

Zgodovinske stvari.

Česki kralj Karol I.

Spisal Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

S pridobljenjem in vtelesenjem cele Šlezke, obeh Lužic in mejne grofije braniborske postala je česka država evropska velesila, in to tem bolj, ker je razen tega k njej šlo mnogo posestev, raztresenih po gorenji Falci, v Frankih, v Foitlandu in Mišenju. Vsa ta posestva so bila spojena s Česko ali brezposredno, ali kot fevdi. Vsak velikaš teh krajev, ki je hotel biti v posebni prijaznosti pri cesarju, izrekel se je za fevdnika krone česke; potem je bil gotov Karolovega zavetja, in če je potreboval denarja, pomagal mu je cesar z veseljem. Na ta način se je zgodilo, da je vsa sedanja kraljevina saska tje do Lipskega, pa sedanja zemlja bavarska na sever od Dunaja ali Donave do Vircburga nasejana bila s českimi ostrovi, in da je kralj česki bil djanski gospodar v teh krajinah. Ali vse to se je zamoglo zavarovati kroni česki le toliko časa, dokler bo kralj česki ob enem tudi cesar rimsko nemški, če bi pa po smrti Karolovi prišla viša moč v državi nemški drugemu knezu v roke, utegnilo bi se ponoviti, kar je bil skusil Přemisl Otakar II. od Rudolfa habsburškega.

Začel je toraj Karol misliti o tem, da bi sinu svojemu Vaclavu zagotovil nasledstvo na Nemškem, in ni mu bilo žal nobenih žrtev, da bi le izborne kneze na svojo stran spravil, kar se mu je tudi posrečilo. Da bi svoj namen tem laglje dosegel, obrnil se je sedaj Karol tudi še na papeža Gregorija XI., ki je prav rad ustregel cesarju, ker je upal z njegovo pomočjo se preseliti v Rim. Sedaj je bila samo še ena ovira, Vaclav je bil premlad. A Karol si je kmalu pomagal iz zadrege. Razglasil je, da „mladi knezi“ uže vsled svoje odgoje poprej dospejo do dušne zrelosti, kakor drugi sinovi. Izborni knezi so izpolnili željo cesarjevo, ter mu sina Vaclava za kralja nemškega izvolili. Na to je bil s svojo ženo Johano slovesno okronan v Ahenu.

Žalibog, da je Karol z lastno roko začel razdirati svoje s tolikim trudom dovršeno razširjenje česke države, in sicer s tem, da jo je med sinove razdelil. Ta nepolitiški čin se dá pojasniti edino le s preveliko ljubeznijo cesarjevo do svoje dece, in to je bila njegova slabost. Leta 1377. je cesar tudi to odredil, da bi po

smrti njegovi najstarejemu sinu Vaclavu pripadle Česka, Šlezka, del obeh Lužic in vsa posestva na Saskem in Bavarskem, pa fevdno pravo nad zemljami njegovih bratov. Drugi sin Sigismund je imel dobiti mejno grofijo braniborsko, in najmlajši sin Janez ostanke obeh Lužic z naslovom vojvoda zgorelski. Na Moravskem je umrl uže l. 1375. mejni grof Janez, cesarjev brat, in to zemljo je vladal po njem sin njegov Jošt, ki je mlajima svojima bratoma Janezu Sobeslavu in Prokopu nekatero pokrajino v podfevd podelil. Tako razdrobljenje zemlje je imelo v kratkem ta nasledek, da se je česka država Karolova raztrgala.

Da si je Karol tega leta uže močno bolehal, vendar se je namenil še enkrat v Pariz potovati, da bi še enkrat videl kraje njemu z mladih dni tako drage, kjer je bil odgojen, in da je sina svojega Vaclava priporočil prijaznosti francoskega kralja Karola V. Poleg tega je imel cesar gotovo še drug namen, namreč ta, da bi se zabranil tedaj grozeči razkol cerkven. Karola so na tem potu spremljali sin njegov Vaclav, brat cesarjev Vaclav luksenburški in mnogi drugi knezi nemški in šlezki, nekateri škofje in veliko drugih velikašev in odličnih plemičev českih. Dne 4. januarja l. 1378. imel je cesar slovesen vhod v Pariz, kjer je ostal do 16. januarija. Obiskal je kraje in osebe, njemu mile in drage od nekdanj.

Nazaj gredé je obiskal Karol zibel svojega rodu Luksenburg, kjer je brezdetnega svojega brata Vaclava napravil na to, da je svojega bratana, kralja Vaclava, za dediča svojih zemelj imenoval, če bi umrl brez potomstva. Temu so pritrdili tudi stanovi luksenburški.

Poslednja blagovita naredba Karolova pa se je tikala zboljšanja denarstva, katero je vzlasti za vladanja očeta njegovega Janeza tako v nič prišlo, da mu celó uzorno gospodarstvo in skrb Karolova ni mogla koj v okom priti. Leta 1370 postavim, je ažijo, kakor dan danes velimo, poskočil na 50 od 100. Te reči se je Karol po svojem povratku iz Pariza krepko poprijel in na občnem zboru je izdal postavo, ki je natauko določevala ceno denarja po veljavi čistega srebra, in je sploh vsestransko poskrbel o tem, da bi ne bilo dose-danjih zmešnjav, odiranja in goljufanja z denarjem.

Na koncu življenja njegovega je še užalila cesarja novica o djanskem cerkvenem razporu, na čegar omejenje je tako goreče delal in se trudil. Po smrti Gregorija XI. je ena stranka kardinalov izvolila v Rimu za papeža Urbana VI., druga pa nasproti tej v Avinjonu Klementa VII., katerega poslednjega je vzlasti dvor francoski podpiral. Karol je pisal vsem vladarjem kristijanskim, naj poslušajo Urbana VI., zakonitega papeža. Kmalu na to je Karol dne 29. novembra l. 1378. sredi žalostne rodovine svoje mirno izdihnil svojo dušo. Narod česki je bridko plakal po njem.

Pogreb rajnega cesarja in kralja se je vršil z veliko slovesnostjo. Enajst dni je bilo truplo izpostavljeno v prestolni dvorani na slovesno olepšanem mrtvaškem odru sredi vseh njegovih kron, znakov, svetinj in tisučerih sveč. Duhovniki so noč in dan molili pri njem in trume ljudi so se neprenehoma valile in trle, da še enkrat in poslednjikrat vidijo obraz mrtvega svojega gospodarja. Dne 11. decembra je bilo truplo v slavnem sprevedu vseh stanov peljano dol v mesto, najprej v cerkev samostana slovanskega na Novem Mestu, od tam k Minoritom pri sv. Jakobu na Starem Mestu, potem na Malo Stran k devici Mariji pri Johanitih blizo mosta, in konečno na Hradšine v prvostolno cerkev. V vsaki cerkvi je bilo izpostavljeno na ogled en cel dan. Še le dne 16. decembra so položili truplo cesarjevo v grob pri sv. Vidu, kjer počiva še dan danes.

*) Razposlalo ga je prečestito véliko namestništvo po njegovi smrti.

Spomin na tega slavnega vladarja in pravega očeta živi še dandanes v srcu slehernega zvestega Čeha.

(Konec prihodnjic.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 20. marca. — Minul je imeniten teden za državni zbor, ker budgetna obravnava je dokončana, finančna postava je sprejeta. Dalje se je pričel sijajni boj obravnave o prenapredbi volilne postave za državni zbor, in tretja zelo pomenljiva dogodba preteklega tedna je ta, da je tržaški ces. namestnik Pretis odložil poslanstvo za državni zbor. — K sklepu budgetne obravnave omeniti je samo to, da je uže ona jasno pričala obupnost levičarjev, ker napadi njihovi na vlado in desnico bili so, razun splošnega razgovora, redki in brez zaupljivega poguma; kaj tacega pa, da bi se bila finančna postava sprejela brez razgovora, se še do letos ni zgodilo.

Nasproti pa je razprava o prenapredbi volilne postave zelo živahna in izjemoma se do zdaj še ni veliko prazne slame mlatilo. Nenavadno krepak in odločen je bil ravno končani govor grofa Hohenwarta, ki je Herbstu in tovarišem vest izprašal, kakor uže zdavnej noben drugi. — Poročevalec večine Zeithamer predlaga na kratko troje prememb: da mesta in trgi vsi domá volijo, da volijo tudi tisti, ki plačujejo vsaj 5 gld. davka in da volilci pemskega vélikega posestva volijo v 6 skupinah na mesto v eni, in to fideikomiski posestniki skupaj, vsi drugi pa v 5 okrajih. — Vse te spremembe morejo se sprejeti z navadno zborniško večino. Herbst pa, se ve da, je nasprotnik razdelitve volilcev vélikega posestva na Pemskem, ker mu ta vse razdere in vniči, kar je mislil za veke zavarovati s sleparskim in dragim Chabusom leta 1872. Poleg tega pa predlog manjšine priporoča nekaj prememb, na pr. gledé mestom podobnih vasi krog Dunaja, za katere premembe je treba dveh tretjin večine. Vidi se, da Herbst s tovariši modrost desnice po sebi sodi, ako je pričakoval, da bo z desnice tudi le en sam glas dobil za svoje nasvete, ki imajo samo namen, vse druge pokopati. — Večni ministerski kandidat Pretis odložil je svoj mandat, to bolj kot vse drugo jasno priča, da je on in z njim stranka njegova obupala, Taaffe-a in njegovo vlado kmalu spodriniti, in ugodne nasledke tega koraka bomo kmalu čutili.

Obravnava o premembi volilne postave ima biti do četrtka dokončana in ni dvomiti, da bo predlog večine sprejet. — Dela zbornice za to zasedanje se silno množijo, tako da se za konec zasedanja zmiraj dalji obrok imenuje. — Ravno čujem, da je baron Walterskirchen svoj mandat odložil, ker se ni hotel sklepu večine vdati ter glasovati za predlog manjšine o volilnem vprašanji.

Z Goriškega 18. marca. — Zadnja „Soča“ nam je prinesla veselo novico (?), da so visokoučeni bovški „purgarji“ blagovolili podeliti častno občanstvo „prezasluženemu“ tolminskemu okrajnemu glavarju gosp. Schemerl-u, kateri tudi spada k „fakcijski opoziciji“ in jo največi pristaš gosp. Depretisu. Da je dosegel to čast, ima se največi zahvaliti nekemu Jonketu, županu v Bovcu. Ta mož je popolnoma podoben kamniškemu Keceljnu in bi rad za svoje zasluge dobil kak križec; a kaj so njegove zasluge? Da je vse Bovčane spravil pod svoj veliki klobuk — t. j. v materijalnih zadevah. — Gosp. Schemerl pa uže stoji z eno nogo v deželnem zboru, kar je ravno največi želja gosp. Depretisa. Bovčani morajo vsi tako plesati, kakor jim gosp. Jonke gode; ob volitvah dá napreči kakih 10 voz, pa ajd ž njimi v Tolmin, ravno tako, kakor naši hribovci s te-

leti v Trst! — Kako da je na Goriškem narod demoraliziran, o tem vi drugi Slovenci nimate nobenega pravega pojma. Pri nas je v vsakem večem kraji kak krščen oderuh, kateri gospodari po vsem okraji kakor kak mogočni turški beg, in ti „begi“ so zopet v zvezi z okrajnimi glavarji in po teh z g. Depretisom. Ako se goriški Slovenci o pravem času ne predramijo, ima g. Depretis veliko upanje, skoro same svoje privržence po prihodnjih volitvah v deželni zbor spraviti. Potem imajo „Lahi“ gotovo večino, katera jim bode rada dovolila 150.000 gold. iz deželnega zaklada, da izsušé v Furlaniji par zadolženim grofičem zemljišča. — Imamo pač neko „politično društvo“, pa samo na papirji, katero se vsako leto enkrat snide, da se udje vidijo in da izbero novega predsednika in odbor, in društvo uže misli, da je s tem svojo uzvišeno nalogo izpolnilo. — Na delo tedaj, pravi rodoljubi, da potem ne bode prepozno, ker volitve za deželni zbor so v jeseni, sovražnik pa dela po vsi deželi neumorno.

Koržmov.

Iz tržaškega okraja 10. marca. — „Kdo bo postal naš škof?“ Tako se poprašuje vsa naša škofija. Od nekod smo slišali govoriti o sedanjem Poreškem škofu, velečastitem in milostljivem gospodu Glavini; a vse drugo na stran, — veselili bi se ga mi uže zato ne, ker je nagnjen bolj na lahonsko nego na našo stran; nekateri ga štejejo popolnem med lahone.

Bolj všeč nam je druga novica, po kateri dobimo za škofa prečastitega gospoda Zorna, obče spoštovanega vrlega voditelja duhovskega semenišča v Gorici. Vsa čast mu! Slišali smo, da je jako zmeren gospod in svojemu poklicu vseskozi vdan in zmožen. Žal, da ne slišimo tudi, da bi bil narodni stvari tako vdan, kakor bi mi želeli o našem novem škofu. Bog varuj, da bi častitega gospoda o tem kaj sumičil, a vendar se mi zdi, da ni zadosti goreč za narodno reč, morda zato, ker se zá-njo ne briga ali brigati ne more.

„Wozu in die Ferne schweifen? — sieh', das Gute liegt so nah!“ — pravi nemški pesnik. Čemu ozirati se v daljavo, če to, kar nam je najbolje in najljubše, pred očmi imamo? Zakaj bi tržaški škof ne postal sedanji škofijski kancelar, velečastiti kanonik g. dr. Ivan Šust, ki je bil zmiraj okoli škofijskega stola, ki toraj našo škofijo in njene zadeve najbolj pozna? On je izvrsten duhovnik, ranjki škof ga je gotovo častil, ker mu je zapustil svoj prstan; — ali ni to uže nekako kazalo, kdo naj pride na njegovo mesto? Razen tega je goreč narodnjak, ves vnet za našo pravično reč. Znana mi je splošna želja naše duhovščine in drugih veljavnih mož, da naj bi postal tržaški škof gosp. dr. Ivan Šust, ki uže zdaj škofa nadomestuje, vse zadeve natančno pozna, s Slovenci uraduje slovenski, z Istrani ilirski (hrvatski), z Lahi italijanski, kolikor treba s poslednjimi; da je nemškega vseskozi zmožen, se samo po sebi razume. Tržaškemu škofu je popolno znanje slovenskega jezika neizogibljivo potrebno, velečastiti gosp. Zorn pa ilirskega ne zna. Gospod dr. Šust ima dalje pastirske skušnje, kaplanoval je več let po Istri, bil potem profesor četrtoletnikom bogoslovja, zdaj pa uže 18 let opravlja posel škofijskega kancelarja. „Ediniš urad v Trstu Slovanom pravičen — je pisala „Edinost“ — je škofijski urad, in to od teh mal, kar je dr. Šust kancelar“.

Ranjki škof Legat je nekje rekel o dr. Šustu, ko je razvidel njegov bistri talent: „Ljubljancani pač ne vedó, koga so iz svoje škofije odposlali“. — Vrh tega je dr. Šust osebno ljubeznjiv, prijazen in blazega srca, k njemu bo vsak, bodi-si duhovnik ali kdo drugi, brez vsega strahu smel stopiti kakor pred milega očeta svojega.